

Nieuwsbrief Afrika-getuigenissen
Driemaandelijks / december 2008
P708863 / 3120 Tremelo
H. Decoo Hollandsvin 4 3120
Tremelo

België-Belgique
P.B. – P.P.
3120 Tremelo
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 14

December 2008

In dit nummer :

- Wensen en verlangens... (blz. 3)
- Het Kerstfeest in het tijdschrift "Band" (blz. 4)
- 25 november : Afrikagetuigenissen in Oostende (blz. 7)
- Onze werkzaamheden vorderen (blz. 8)
- Dr. Ignace Vincke, een merkwaardig malarioloog (blz. 9)
- Op de boekentafel : "En toen zweeg de bolikoko" (Cyriel Van Meel) (blz. 10)
- Korte berichten (blz. 12)

Belangrijk : lidmaatschap 2009.

Wij nodigen onze leden en kandidaat-leden vriendelijk uit om hun bijdrage voor het jaar 2009 over te willen maken. Deze vraag geldt natuurlijk niet voor hen die reeds zo vriendelijk waren spontaan hun bijdrage te vernieuwen.

Zoals vorig jaar is deze bijdrage op 25 € bepaald maar elke bijkomende storting is welkom want de steun van de Vlaamse Overheid volstaat helemaal niet om onze behoeften te dekken. Onze hartelijke dank bij voorbaat !

Nieuwe lijst van lidmaatschapsbijdragen

Wij noteerden met dankbaar genoegen de namen van een aantal nieuwe leden. Een bijzonder verheugende vaststelling was dat heel wat leden ons reeds spontaan hun bijdrage voor 2009 overmaakten. Hartelijk dank aan de volgende contribuanten :

De h. E. Timperman, Roeselare ; mevr. M. Ryon-Bauwens, Oostende ; Mevr. M. Van Laer, Groot-Bijgaarden ; Pater Jozef Bollen, Sint-Pieters-Leeuw ; Kanunnik Emm. De Zeine, Brugge ; de h. Wilfried De Jonghe, Oostende ; de h. en mevr Van Audenaerde-Boucquey, De Haan ; mevr. Van den Hole-Van Moorsel, Lichtaart ; de h. R. Vermast, Oostende ; de h. L. Hermans, Ieper ; de h. D. De Ruyck, Deinze ; de h. F. Jorissen, Hasselt ; mevr. G. Van Daele-Duytschaever, Ekeren ; de h. A. Breckx, Knokke ; de h. Noël Pype, Torhout ; mevr. Fl. Witdoeck, Oostende ; Paters Minderbroeders Sint-Truiden ; mevr. A. D'haene, Nieuwpoort.

Wij reserveren een speciaal dankwoord voor de onderstaande leden die zo vriendelijk waren spontaan hun bijdrage voor het komende jaar te verdubbelen :

De h. L. Van den Broeck, Beervelde ; de h. en mevr. A. Laleman-Claeys, Oostende ; de h. H. Brat, Wezembeek-Oppem ; de h. R. Vanhee, Oostende.

Wensen en verlangens...

Een jaarwisseling moet telkens weer de aanleiding zijn tot een terugblik maar vooral ook tot een vooruitblik.

Laten wij dus eerst in de achteruitkijkspiegel kijken. Als wij het werk onder ogen nemen dat tijdens het afgelopen jaar in de schoot van Afrika-getuigenissen werd gepresteerd, mogen wij ons zonder valse nederigheid fier en gelukkig prijzen. Retrospectief verheugt het ons dat wij deze uitdaging hebben aangegaan zodat wij in volle vertrouwen kunnen hopen een kostbare, unieke en substantiële bijdrage te hebben aangebracht tot de geschiedenis van het Belgische - en Vlaamse - verleden in Midden-Afrika tijdens de vorige eeuw. De cijfergegevens die verder in dit nummer opgenomen zijn spreken voor zichzelf.

Een schaduwzijde op het verlopen jaar is wel dat de overheden van dit land geen enkele aandacht hebben willen wijden aan de honderdste verjaardag van het ontstaan van Belgisch Congo. Heel wat verenigingen hebben zich dus moeten beperken, net als wij, tot een sobere herdenking "in intieme kring".

En de toekomst ? Tijdens de komende maanden blijft er nog een massa werk op ons afkomen : het verdere "ontbolsteren" van de binnenkomende getuigenissen en documentatie, aanvulling van onze deposito's in het Afrika-Museum te Tervuren en wie weet nadien ook in diverse universitaire instellingen... Volgend jaar herdenken wij ook al het vijfjarig bestaan van onze vereniging. Meteen komt het jaar 2010 al vlug in het vizier : na de verkeken kans van 2008 moet dat jaar beslist de gelegenheid bieden om eindelijk op een onbevooroordeelde, eervolle en objectieve manier terug te blikken op het historisch moment dat de 52 jaar Belgische aanwezigheid bezuiden de Sahara betekend heeft.

Maar bovenal komt het er voor uw bestuur op aan de vriendschapsbanden met onze leden en getrouwen te verstevigen.

Guido Bosteels, voorzitter

Van ganser harte wenst Afrikagetuigenissen aan allen

***Alle geluk dat bereikbaar is
Alle gezondheid die houdbaar is
Alle vriendschap die wenselijk is
Alle voldoening die menselijk is***

Het Kerstfeest in het tijdschrift "BAND"

Grasduinend in oude nummers van het weekblad "BAND", dat toenmaals in Leopoldstad werd gepubliceerd met als ondertitel "Tijdschrift voor Vlaamsch kultuurleven, onder redactie van dr. H.A.A. Cornelis, José Gers en dr. O.V. Spitaels", vonden wij een Kerstnummer terug uit het droeve oorlogsjaar 1942.

Deze redactie toont zich (niet zonder reden) bezorgd over het lot van de landgenoten in het verre vaderland : "Het is nu de derde Kerstmis, dien ons volk doorbrengt in honger en koude, onder vreemde bezetting. Denkelijk zijn er talloze kindertjes thuis die nog niet weten wat Kerstekoekebrood is. Hun ondervoede gezichtjes zullen niet van vreugde gloeien bij het helle lichten van een zwaarbeladen Kerstboom".

Toch hoopt deze redactie op het bevrijdende moment, "waarop Vrede aan de mensen van goeden wil weer beteekenis zal krijgen". Zij wijdt dan ook dit Kerstnummer aan "ons verhongerd en vereenzaamd volk" toe.

Uit dit nummer lichten wij enkele fragmenten uit een kleurrijk kerstverhaal dat door "De Sokomunto" ondertekend is.

In helse galop kwam Pater Willebrordus met zijn oude Ford de steile berg afgedonderd. "Ik zweef op de vleugels van het geloof, in de hoop de naaste heuveltop te bereiken", mompelde hij en hield met beide handen het stuurwiel vast alsof hij een bommenwerper in duikvlucht piloteerde. De voorhistorische ketel, want van een model was er natuurlijk geen sprake meer, kookte, jammerde, pufte en snoof als een opgejaagde buffel !

- De tijd spoedt heen en bakent reeds de laan waarop nieuwere tijden ons wenken... neuriede de Pater in zijn rosse baard. Ook al is die tijd het droog seizoen, toch blijft het een hopeloos karweitje. Onze brousse-boulevards, die zogenaamde brede voetpaden van algemeen belang, kan men best met Russische biljarts vergelijken : verraderlijke gaten in een groen tapijt, die men uit privé belang tracht te ontwijken om ze niet op eigen kosten te ontdekken ! Gewoonlijk baggert men door een moerassige poto-poto om even verder door een echte zandwoestijn te ploegen.

Dit is de weg die naar het Kristalgebergte leidt ! Het Kristalgebergte ! Hoe mysterieus ! Hoe aanlokkelijk, het klinkt als een avontuur, bijna een belofte... en toch...

De zon was nog een speldekop groot. Haar kokend licht danste dat het kraakte op de golfplaten dak van de vervallen inlandse dorpsschool die als kerk dienst moest doen.

Pater Willebrordus had speciaal die akelige dodenrit ondernomen om hier in dit verlaten nest een kerstmis op te dragen.

Was dat Kerstmis in Kongo ? Ik stond midden in een verdacht geurende groep negers die allen met wijd opengereten gezichten zongen als lijsters : Vrede op aarde aan de mensen van goede wil. Mensen van goede wil ? Ja, dat zijn ze wel, onze negers.

Het zweet droop van de Pater zijn kin ; zijn hemd kon men uitwringen, zijn rug was doornat. Eindelijk, na het evangelie, kwam de langverwachte preek, zodat ik mij op de harde bank kon laten zakken.

De Pater droogde nog even de zweetdruppels op zijn kale schedel, sloeg een groot kruis en begon met bulderende stem om de slechte akoestiek van de kerk te verhelpen :

- Bantu ya Mokristo, luidde het,

- Lelo adjali mokolo na eyenga monene penza ! Lelo Santa Maria abuti mwana kitoko, mpe mwana makasi ! Nkombo na ye adjali Jezu Kristi (*Vandaag is het werkelijk een grote zondag. Vandaag heeft de Heilige Maria een mooi kindje gekocht, een sterk kindje. Zijn naam is Jezus Christus*).

Er ontstond nogal wat geharrewar tussen de gelovige menigte want de mama's die zich in het kindjeskopen nogal thuis voelen knikten goedkeurend de transpirerende pater toe. Ze hadden er echt plezier in toen Pater Willebrord het goddelijk kindeke in alle details beschreef en zaten met open mond te staren dat hun ogen bijna uit hun kop vielen. Als er een of ander bleiter aan het reuzelen ging werd hij vlug uit de lendendoek gehaald en aan de pijp van de vrede gelegd. Met gulzige monden werd er gezogen en getjokt zodat de Pater van tijd tot tijd eens ophield en met luider stemme zijn preek hervatte.

- Bijna tweeduizend jaar geleden, zei de Pater...

Ginds verre, thuis in mijn geboortedorp was er nu ook Kerstmis. Ik zag me nog in de kerk zitten met mijn moeder, dicht bij het stalleke van Bethlehem. Oude mensen sluimerden in de schaduw van de oude pilaren. Kleine kinderen zaten met flikkerende ogen naar het stalleke te staren. Een stalleke van Bethlehem in nonnenstijl...

In een heel andere toonaard vinden we ook een prachtige, bijzonder poëtisch getinte bijdrage terug van onze vriend Walter Geerts, ditmaal in een Kerstnummer van dezelfde "Band" dat uit 1952 dateert. Ook hieruit een paar stemmige fragmenten :

Het is een wonderbare nacht.

Nog zelden is het zo zacht warm geweest, zo intens zacht en gans het land ruikt ; het ruikt goed na het onweder van gisterennacht, als een bruidsboeket. Het is alsof het leven pas vanavond begonnen is, een nieuwe scheppingsnacht waarin de kiemen tot hun wezen gekomen zijn en de mens de dingen weer een naam geeft.

De kokosbomen in de laan verheffen weer mannelijk hun trotse tooi, er hangt een geheimzinnige levensdrang als een onweerstaanbare drift ; wonderlijk-zware en

zwoele geuren drijven uit het woud over, gedragen op een lauwe bries ; de brousse herleeft haar eerste bruidsnacht.

De stilte is weer vol geluiden, zij draagt weer de adem van de evenaar die leeft in deze Afrikaanse nachten en in deze Kerstnacht. de wind brengt met rukken, uit de verte, het dof gedreun van de falls.

Het is een wonderbare nacht, het is weer de nacht van de nieuwe Geboorte.

Ik denk terug aan de brief uit Europa en ik zie hoe de mensen nu, warm ingeduffeld, uit de kerk vol licht stappen en langs een blanke veldweg naar huis gaan ; zij gaan vlug, hun stappen gedempt door de sneeuw...

Hoe anders was deze nacht in Ibangu, ergens in de vlakte van de Nsele, waar wij nu allen ook herleven in een nieuwe Geboorte.

...

Op al de wegen van uit de omliggende dorpen zag je ontelbare lichtjes dansen, op de voetstap van de dragers : daar kwamen zij allen, de zwarten met hun kinderen, terug naar de bron, op naar de Missie, in deze enige Kerstnacht, terug naar het licht dat barst uit de open kapeldeur. "Mijn deur staat altijd open", zei Pater Overste steeds graag, "ik heb er gewoon geen !" Er was alleen maar een grote portiek waar zij nu allen onderdoor gingen, die zwarten met hun lichtende ziel, vol van het licht dat geboren werd in Liefdeswaanzen.

Rond half twaalf zagen we de witte gedaante van een pater naar buiten komen en op een stuk rail slaan dat voor de kapel hing, onder een afdakje. Zo klonken de feestklanken van de Missie de maanbelichte nacht in, joegen de sterren uiteen, sprongen van heuvel tot heuvel en droegen de boodschap tot aan de einder waar de falls neerdreunen in hun bulderend lied...

En daar klonk al het antwoord op de heuvels rondom : daar zwollen op een andere top de doffe slagen van de grote tamtam : en de wind droeg hun blijde nieuws over de wouden en de vallei tot een nieuwe top, steeds verder, van tot top. Het klonk oneindig ver, wegstervend in het zuiden, en ik weet niet zeker of ze ginds nog de kerstboodschap seinden of een zwoele dans scandeerden rond een laaiend vuur...

De kapel – waar achteraan een bank was vrijgelaten voor de blanken van de post – zat al stampvol. Vele zwarten waren al dagen op reis ; zij woonden in afgelegen dorpen aan de andere kant van de stroom, en zij hadden hun have in een bundel op hun hoofd gepakt en zo waren ze in hun beste plunje naar de heuvel gekomen waar hun Heer geboren werd. Ze drongen zich vast tegeneen tussen de banken en buiten stonden ze nog in dichte drommen voor de ingang. Vooral in de Kerstnacht was de kerk te klein.

De vrouwen droegen lange, sierlijke panen met helle kleuren en vele droegen ook een slapende baby op de rug. De mannen stonden kaarsrecht in hun witte pak, de ouderen, met een grijze stoppelbaard, de gestopte jas over een donkere paan. De kinderen, och zij waren als alle kinderen en keken met grote, open kinderogen naar al

het wondere licht op het altaar en de vreemde hut in de hoek waar het Kind lag op stro, en de ezel en de os getrouw naast elkaar.

Er hing een scherpe geur : een vreemd mengsel van wierook, zweet, parfum en nieuwe kleren. daar hing ook een gewijde sfeer : er brandde in hen een kinderlijk geloof in Nzambi die weer geboren werd voor hen, gelouterd uit hun angst herboren.

Daar klonken buiten weer de heldere klanken : wij hielden onze adem in toen de bel rinkelde aan het altaar en pater Overste binnentrad in zijn schoonste gewaad ("datgene dat nog maar drie keer opgelapt was", had hij gevraagd) en het werd muisstil toen hij de eerste tonen van het Introïtus aanhief.

Het harmonium kraakte bijzonder vanavond, het had zwaar geleden van de vochtigheid van de laatste dagen ; bovendien klonk de hoge mi nog altijd vals, maar in onze oren klonk het als een concertorgel en het zong zijn mooiste lied in de Kerstnacht in Ibangu. En het werd me warm om het hart toen Pater Smets met zijn Limburgs accent een Vlaamse leyse zong, zo zacht, onder begeleiding van het krakend harmonium ; zij klonk zo wonderlijk schoon, die winterse leyse in een Afrikaanse noodkapel op die heuvel van Ibangu...!

Tot zover Walter Geerts...

15 november : Afrikagetuigenissen in Oostende

15 november 2008, vandaag de dag zou de Kolonie Belgisch Congo honderd jaar bestaan hebben. Behalve enige (kritische) media blijken weinigen zich om deze verjaardag bekommerd te hebben. In elk geval de overheid niet, want die drapeerde zich in een al te discreet stilzwijgen ! Zo is het dat heel wat verenigingen van oud-kolonialen in eigen schoot en elk op eigen manier verschillende manifestaties op touw hebben gezet.

Ook Afrikagetuigenissen herdacht deze historische dag. Honderddrieënvijftig leden-getuigen-sympathisanten "aan wier hart nog een stukje rode aarde was blijven kleven" hadden zich ingeschreven voor deze derde bijeenkomst in de zaal El Mar te Oostende. De ruime zaal liep dan ook in korte tijd tjokvol, soms van heinde en ver, zoals ons medelid R. Puttemans, die helemaal uit het verre Luxemburg was overgekomen. We begroetten veel oude getrouwen maar ook heel wat nieuwe gezichten van pas geïnterviewden of kandidaten voor een spoedige opname van hun Afrika-verhaal. De stemming werd als spoedig uitbundig warm en gezellig, mede door verschillende soms ontroerende ontmoetingen van mensen die elkaar in geen decennia meer gezien hadden.

Als aperitiefje kwam er een mooie documentaire over Ituri en de pygmeeën van de hand van onze huiskineast Jan Scharpé. Daarna konden heel wat aanwezigen zich herkennen in een reeks van 40 “koppen” van recente respondenten.

Nadat voorzitter Bosteels bondig aan de historische betekenis van deze dag had herinnerd en het opzet en de werking van Afrikagetuigenissen nog even in herinnering had gebracht, was het de beurt aan de bestuurslid Miel Clement om onze, of liever zijn nieuwe film toe te lichten, die in première ging. In deze film vertelt Pater Scheutist Jef Bollen zijn herinneringen over zijn oud-collega, de Bruggeling Pater Raphaël de la Kethulle de Ryhove, “bouwheer van Leopoldstad”, wiens herinnering vandaag nog voortleeft in Kinshasa als “Tata Raphaël”, zoals trouwens het door hem gebouwde stadion ook vandaag nog altijd heet.

Er werd afgesloten met een verrukkelijke filmische voorstelling van werken gerealiseerd door gekende laureaten van de twee schildersscholen van Elisabethstad.

In de zaal was er ook nog een plaatsje ingeruimd voor een mini-boekenbeurs :

- Roger Gallant, met zijn standaardwerk over de Postdienst in Belgisch Congo,
- Cyriel Van Meel, met zijn gekende “Congo ya Sika” en ook zijn nieuwste werk “En toen zweeg de Bolikoko” (Zie verder in dit nummer), alsmede met de films van de vereniging,
- Pater Daniël Delabie : « Où veulent-ils en venir? » en « Qui m’en veut ? »
- Magda Nollet : met reeksen Afrikaanse kunstkaarten, ten bate van vzw Kisangani,
- Willy Alenus : met “Parcours d’un combattant” van J.C. Panis,
- Pater Gerard Huyghe : met « Dag Kongo, Inongo »,
- Het echtpaar Mandonx-Baele : “Elisabethstad, waar zijt gij gebleven”, een indrukwekkende familiechroniek, geschonken aan het archief van onze vereniging, waarvoor hartelijk dank.

Dat deze dag zo’n mooi succes werd is mede te danken aan de bewonderenswaardige inzet van de kranige dames Hilde (financiën), Lieve (bar), Marie-Thérèse en Grietje (keuken) en ook aan Lieve en Diane, resp. zus en nicht van ondergetekende.

De plaatselijke pers (De Zeewacht), die ter plaatse kwam, had voor ’s anderendaags een heuse reportage gepland, maar zij meende de publicatie op het laatste moment te moeten uitstellen, jawel omwille van de esbattementen van de beruchte “Stoeten Ostendenoare” die het dezelfde avond in het hoofd hadden gehaald het standbeeld van Leopold II te bekladden...

Driemaal Oostende was scheepsrecht ! En nu uitkijken naar een nieuwe locatie en nog ruimer publiek, zodat we nog beter kunnen verbreederen en nieuw Afrikaanse ervaringen opdoen.

Bob Vanhee

Leden en toekomstige leden van A.G., maar enkel zij die iets met Oostende te maken hebben mochten op de foto, samen met gastheer Pater Martin Mvibudulu (Met dank aan De Zeewacht)

Onze werkzaamheden vorderen !

Wat is het een verheugende taak telkens weer verslag te mogen uitbrengen over de vooruitgang die onze medewerkers van maand tot maand hebben weten te realiseren ! Hierna dus de jongste cijfers :

Aantal respondenten (getuigen) opgenomen in de databank : 271.

Aantal audiovisueel geregistreerde interviews : 249.

Totale opnameduur : 206 uur.

Volume van de DVD's : 424 gigabyte.

Aantal memoires : 51.

Aantal geïnterviewde dames : 68.

Verwerking van de interviews :

Uitgeschreven : 203.

Geanalyseerd : 157.

Opgenomen in de databank : 138.

Aantal pagina's geklasseerd per respondent : 788.

Aantal pagina's geklasseerd per aangesneden thema : 1.124.

Ontsluiting :

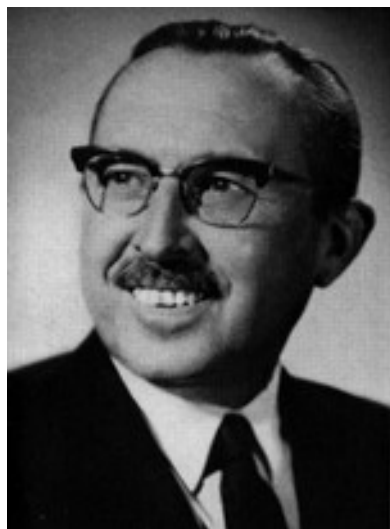
Aantal dossiers overgedragen aan het KMMA te Tervuren : 100.

Aantal dossiers klaar voor overdracht : 25.

Dr. Ignace Vincke, een merkwaardig malarioloog

Door Georges Timperman

Ontegensprekelijk zijn er in Congo, zowel vóór als na de onafhankelijkheid, heel veel verwezenlijkingen geweest waar Belgen trots op kunnen zijn. Op alvast één terrein zijn sommige prestaties indrukwekkend, namelijk dat van de studie omtrent de grote endemische ziekten, zowel bij mens als dier. Sommige resultaten hebben in de wetenschappelijke wereld ook internationale erkenning gekregen. Een paar daarvan dateren nu van meer dan een halve eeuw geleden en de herinnering daaraan dreigt te vervagen. Daartussen is er één die ik graag weer in het licht zou willen plaatsen. Het betreft het werk van **Dr.**

Ignace Vincke.

Dokter Vincke was afkomstig uit een gekende Brugse familie. Als jonge arts was hij zich in Italië gaan specialiseren in "insectenkunde" (Entomologie). Wie ooit in tropen of subtropen is geweest kent het enorme belang van muggen, tseetseevliegen en andere tweevleugeligen als overbrengers van dodelijke parasieten ! Een zeer belangrijke is de malariaparasiet.

Malaria is en blijft helaas een zwaar onderschatte ziekte. De meest betrouwbare tellingen houden het op 3 miljard mensen die in risicogebied wonen ! Alleen al in Afrika, bezuiden de Sahara, eist de ziekte meer dan 1 miljoen mensenlevens, voor een groot deel ondervoede of jonge kinderen. Niemand kan dus ontkennen

dat het een van de grootste gezondheidsproblemen van onze hedendaagse wereld betreft. Helaas geeft men zich daarvan in het noordelijk halfrond niet voldoende rekenschap van.

Wat tussen de twee wereldoorlogen als een groot tekort werd gevoeld voor het oplossen van vragen omtrent de zeer complexe malariacyclus, was het ontbreken van een perfect dierlijk model voor wat zich bij de mens afspeelt. Dat is nodig om te komen tot statistisch valabele observaties, want daar hebben ernstige wetenschappers nu eenmaal nood aan. En toen kwam Ignace Vincke op de proppen; kort na de tweede wereldoorlog ontdekte hij in het toenmalige Katanga een malaria bij kleine knaagdieren, een malariasoort die ook witte muizen, ratten en hamsters bleek te infecteren, precies waar men naar uitkeek. Binnen de kortste keren zouden die parasietstammen gevraagd worden door research laboratoria van over de ganse wereld.

De eerste aanleiding tot die ontdekking was een eigenaardige observatie. In een niet door mensen bewoond biotoop, namelijk de eerder smalle galerijwouden van de Katanga, stelde Ignace Vincke soms de aanwezigheid vast van malariaparasieten bij een mug die zich alleen in die speciale omgeving ophield en geen mensen stak.

Door systematisch te werken en koppig vol te houden, is het Vincke en zijn medewerkers in 1948 eindelijk gelukt, om een eerste stam te isoleren en de wereld van het malaria-onderzoek te geven waar ze zolang op hoopte: een malariasoort die laboratoriumknaagdieren kon infecteren en een perfect "parallellisme" vertoonde met de menselijke soorten, ook inzake gevoeligheid voor geneesmiddelen.

Vincke noemde de nieuw ontdekte eencellige malariaparasiet *Plasmodium berghei*, naar Dr. L.

Van den Berghe, toenmalig hoofd van het I.R.S.A.C. (Institut pour La Recherche Scientifique en Afrique Centrale)

Later, in 1952, isoleerde Vincke een stam die morfologisch duidelijk verschilde van *Plasmodium berghei*. Hij stuurde het isolaat aan Prof. Dr. J. Rodhain van het Instituut voor Tropische Geneeskunde te Antwerpen, die over de middelen beschikte om de stam grondig te bestuderen. Het bleek om een nieuw plasmodium te gaan, dat door J. Rodhain beschreven en gepubliceerd werd als *Plasmodium vinckei*.

Enkele jaren later maakte Vincke deel uit van het "Expert committee" voor malaria van de Wereld- gezondheidsorganisatie en ondernam hij voor deze instelling talrijke zendingen in met malaria besmette regio's. In 1961 werd hij professor aan het Instituut voor Tropische Geneeskunde te Antwerpen, waar zijn verder speurwerk aanleiding zou geven tot internationale erkenning, en mede de faam zou vestigen van het Instituut.

In 1963 werd hem in Rio de Janeiro de "**prijs Carlos Chagas**" voor Tropische Geneeskunde toegekend. Hoe belangrijk het ontdekken van malaria van kleine knaagdieren was, wordt het best geïllustreerd door de uitspraak van een bekend wetenschapper, ter gelegenheid van een internationaal colloquium in 1964 : *La découverte du Plasmodium berghei suivie par celle du Plasmodium vinckei a permis non seulement d'enrichir nos connaissances en matière de parasitologie et d'étendre les possibilites de la chimiothérapie experimentale, mais aussi d'étudier les rapports biologiques entre l'hôte et le parasite*" (Dr. J.J. Bruce-Chwatt – Organisation Mondiale de la Santé – Genève).

Wie er graag "alles" van weet kan terecht op: <http://home.scarlet.be/malaria>

Georges Timperman

Op de boekentafel :

"En toen zweeg de bolikoko" (Cyriel Van Meel)

Onvermoeibaar als hij is, moest het ons niet verwonderen dat Cyriel Van Meel ons, na zijn verhaal over de strijd tegen de waterhyacinten ("Kongo ya Sika"), ook nog het verhaal zou brengen van het vervolg van zijn loopbaan op en rond de evenaar.

Dat hij een geboren verteller is, die met onverholten genoeg zijn herinneringen als een film voor onze ogen laat aflopen, weten de lezers van het vorige boek natuurlijk al. Dat hij daarbij doet blijken een fabelachtig geheugen te bezitten moet ook wel duidelijk zijn, gezien de overvloed aan details, tot en met de gevoerde dialogen toe, waarmee hij zijn relaas weet te kruiden.

Dit is dus een autobiografie geworden van de tweede diensttermijn die hij doorbracht in de Kwango, waar hij de Bayaka-stam grondig leerde kennen, een periode waaraan echter een abrupt einde kwam wegens de gebeurtenissen van juli '60. Het verhaal van de overijlde vlucht voor de bajonetten van muitende soldaten, richting Angola, is op zichzelf natuurlijk een bijzonder spannend verhaal.

Hiermee is het boek echter nog niet aan zijn einde, aangezien de auteur tot tweemaal toe naar zijn tweede vaderland is teruggekeerd, eerst in het jaar 2000 en ook nog eens in 2005, twee avonturen waarvan wij eveneens het gedetailleerde verhaal te lezen krijgen.

Deze toevoeging geeft eigenlijk aan dit levensverhaal een ietwat tragische dimensie. Inderdaad, indien er iemand ooit voor het leven in Midden-Afrika voorbestemd is geweest,

dan is het wel Cyriel Van Meel. Zijn oneindige liefde voor het land, zijn zin voor symbiose met de Bantoe, waarvan hij als weinigen het vertrouwen wist te winnen, zijn intelligente belangstelling voor het planten- en dierenrijk, zijn avontuurlijke aanleg, zijn fysieke en mentale capaciteiten, enz. enz., dit alles spreekt uit alle bladzijden. De ervaringen die hij bij zijn terugkeer na 40 jaar onderbreking opdoet, vormen dan ook een jammerlijke anticlimax, waarvan het verdwijnen van de magische vogel, de bolikoko, het symbool vormt. Het is dan ook eerder pijnlijk dat deze oorspronkelijke grote liefde voor Congo spaak moest lopen op de ontmoedigende ervaringen die het bezoek aan het huidige Congo meebracht : het aanschouwen van de verwording en de ontaarding van wat wij in 52 jaar hadden opgebouwd betekende dan ook een breuk met het verleden.

Inmiddels vormt deze kroniek van het dagelijkse leven van blank en zwart dankzij de alerte pen van de auteur een bijzonder meeslepende lectuur en dit zeker voor wie door het Afrikavirus gevat is, bij zover dat men dit boek maar moeilijk kan loslaten en het gevaar dreigt dat men er zijn nachtrust bij inschiet...(GB)

Cyriel Van Meel heeft dit boek, dat met zijn eigen tekeningen is opgelucht, in eigen beheer uitgegeven.

Een kort fragment...

Cyriel Van Meel vertelt in zijn boek over het lange voetpad dat de Bayaka volgden om van uit de Kwango naar Kinshasa te gaan. Hij heeft het plan opgevat om met enkele mannen onder zijn personeel ook eens deze weg te volgen. Hierna volgt een kort fragment uit het verhaal van die voettocht.

Het hele stuk nseke (*dorre savanne*) zouden we vóór de nacht niet meer kunnen halen : er stond ons dus een overnachting op de hoogvlakte in het vooruitzicht.

In de voormiddag hadden we vijf uur gestapt en na de middag nog twee keer een uur toen we besloten onze kampeerplaats in te richten. We waren dus zeven uur op de been geweest en hadden in totaal een 35 km afgelegd. De laatste uren in het witte zand was iets teveel voor ieder van ons.

Een honderd meter van het paadje, midden het hoge gras stond een eenzame boom, de ideale plaats om de nacht door te brengen. Met de machete sneden de dragers al het droog gras weg rondom de boom en maakten daar voor ieder een malse slaapplek mee. Ik legde het plasticzeil er over uit veiligheid voor de slangen, je kon nooit weten.

Met mijn benen omhoog tegen de stam liet ik de vermoeienis wegvloeien tot het pijnlijk werd in mijn kniegewrichten. De mannen hadden intussen weer een stevige portie maniok klaargemaakt met palmnotensaus. Zelf at ik er de zuurkool bij en gaf hen nog een doos corned beef. In het drinkwater deed ik een scheutje whisky, wat de vreugde van de avond luidruchtig aanwakkerde. Het was voor de mannen de eerste maal in hun leven dat ze de godendrank van de blanken mochten proeven.

“Lobi nakobeta ntsetse,” (morgen schiet ik een antilope) beloofde ik hen.

De ene na de andere rolde zich in zijn deken en legde zich te slapen op de hopen matiti. Alleen Edwaar legde zich met mijn geweer tussen zijn knieën tegen de boom als een plichtbewuste schildwacht.

Het vuur gloeide nog wat na. Enkelen sliepen al, de savanne ademde stilte, geen windje beroerde de golvende grasvlakte, heel ver klonk het keffen van een jakhals, een ongeduldige

mestkever bromde vlakbij tegen een hindernis. Ik lag te luisteren en te genieten van dit sublieme moment waarvan geen enkele beschrijving de diepte kan evenaren.

Plots woei er een zacht briesje door de schrale takken boven ons.

“Ndzaambi Phuungu uhyookele,” (het is God die passeert) fluisterde Edwaar.

Ik wachtte op een volgend zuchtje in de takken en zweeg, maar ook de dragers waren wakker en hielden zich roerloos want dit was een zeer gevaarlijk moment.

Als Ndzaambi Phuungu gekomen was om iemand mee te nemen, dan zou zijn laatste uur hier onder de boom geslagen zijn. Iedereen hield de adem in. Gelukkig kwam er die nacht geen tweede briesje de takken beroeren. Later vertelde Edwaar me de gedachtegang die in hen omging.

“Jullie blanken zijn de “Ndzaambi ya ntotu” (de heren van de aarde), jullie weten alles, jullie maken al die machines, de auto’s, boten, jullie vliegen door de lucht maar als jullie ons meenemen – en hiermee bedoelde hij de gevangenis – dan komen we op een dag wel terug. Als Ndzaambi Phuungu iemand meeneemt is die weg voor altijd.”

Korte berichten

Wij herinneren hier bondig aan enkele aanbevelenswaardige boeken en films die door of via ons kunnen worden aangekocht :

• **De drie films gerealiseerd door Afrikagetuigenissen :**

- **Pioniers naar Tropische Waters** : het boeiende verhaal van de zeevisserij vanuit de haven van Matadi,

- **P.G. Janssens, een leven in dienst van de tropische geneeskunde** : een hulde aan een indrukwekkend mens,

- **Tata Raphaël, bouwheer van Leopoldstad** : over leven en werk van deze legendarische missionaris.

Elk van deze films is verkrijgbaar tegen 10 €, plus 5 € verzendingskosten, te bestellen bij het secretariaat.

• **Congo Close-up** (drietalige DVD) Indrukwekkende film van Robert Bodson uit 1954. Reeds 1500 exemplaren verkocht. Prijs : 15 €, verzendingskosten inbegrepen, over te schrijven op rekeningnummer 001-4254043-87 van Afrikagetuigenissen.

• **Kongo ya sika** door Cyriel Van Meel. Een boek van 301 blz. over zijn belevenissen tijdens de campagne ter bestrijding van de waterhyacinten op de Kongostroom. Prijs: 20 €, over te schrijven op rekeningnummer 230-0012496-03 van de auteur.

• **Toen zweeg de Bolikoko**, het nieuwe boek van Cyriel Van Meel (zie elders in dit nummer). Prijs: 20 €, over te schrijven op rekeningnummer 230-0012496-03 van de auteur.

- **Kongo Dromen** door Luc Vervoort. De levensechte herinneringen van een adjunct-gewestbeheerder in het district Boven-Kongo en in Kinshasa. Prijs : 15 euro, over te schrijven op rekeningnummer 001-4254043-87 van Afrikagetuigenissen, Tremelo.
- **Geschiedenis van de Postdienst in Belgisch Kongo.** De laatste exemplaren van het levenswerk van Roger Gallant, 576 blz. en 1250 illustraties, tegen de heel uitzonderlijke ledenprijs van 25 € i.p.v. 65 €. Te bestellen bij de auteur (Tel. 02 569 55 08 of e-mail roger.gallant@skynet.be). Rekeningnummer : 000-0250305-45.

Toezening van de interviews op DVD:

Zoals bekend hebben wij besloten aan al onze respondenten, als dank voor hun medewerking aan ons project, een gratis exemplaar van de DVD met hun interview ter hand te stellen. Volgens de verwachtingen zou het kopieerwerk en de toezening van deze DVD's tegen het einde van dit jaar voltooid moeten zijn. De geïnterviewden die dus begin volgend jaar hun exemplaar nog niet ontvangen zouden hebben, gelieven zich te melden bij het secretariaat.

Herdenkingspostzegel

Zoals we hierboven al opmerkten heeft "men" er de voorkeur aan gegeven de herdenking van de oprichting van Belgisch Congo in stilte te laten voorbijgaan. Er is dan toch één initiatief van overheidswege : dat is de uitgifte van een speciale postzegel (aan tarief "1") die een overdruk is van de eerste postzegel van de kolonie. Uit de ervaring blijkt evenwel dat die zegel niet in alle postkantoren spontaan te koop wordt aangeboden. Wij bevelen uiteraard het gebruik van deze zegels aan !

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKA-GETUIGENISSEN

(Met steun van de Vlaamse Overheid)

Zetel en secretariaat :

Hollandsvin 4, 3120 Tremelo

Telefoon : 016 53 18 64

cyrielvanmeel@hotmail.com

Jaarlijkse ledenbijdrage : 25 €. Bankrekening : 001-4254043-87

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.